

Trabzon mebusu Hasan Sakanın Devlet dairelerinin vekâletlere tefriki ve siyasî müsteşarlıklar teşkili hakkında kanun teklifi ve ~~Teşkilâtı esasıye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/46)~~

Kanun teklifinin mucib sebepleri

Cümhuriyet rejimi içinde memleketin terakki ve inkişafını muvazi olarak Devlet dairelerinin iş faaliyetleri o kadar süratle ilerlemiş ve ilerlemektedir ki, bu artmaların icablarını yalnız idarî teşkilât kadrolarını (tevsi) genişletmekle işin altından kalkmak çok müşkül bir safhaya girmiştir. İdarî teşkilât ve memuriyet silsilesi ne kadar çok memurdan teşekkül ederse etsin, bunların mesaisi nihayet âmme işlerinin ihzarî devresine aid türlü muamelelerden ibarettir.

Harzırlık devrelerini geçiren Devlet muameleleri bunların mesuliyetini üzerine almış siyasî şefler tarafından görülüp tetkik edilmedikçe ve icab eden kararlar verilmedikçe bu muameleler ikmal edilmiş olmazlar. Devlet dairelerinin daima artan işlerle birlikte günden güne genişleyen idare teşkilâtının icab ve zaruretlerini deyişmeyen, sabit bir siyasî teşkilâtle karşılamak ne kadar zor, hatta ne kadar imkânı şüpheli bir mesele olduğunu anlamak için uzun tetkike ihtiyaç yoktur. Devlet dairelerinin hizmetlerindeki bu artma ve çoğalma başlarında bulunan Hükümet erkânının yalnız dairelerindeki idarî ve ieraf vazifelerini arttırmakla kalmamıştır ve kalmaz. Bu fazlaşmak müşarileyhimin Büyük Millet Meclisindeki faaliyetlerine de sirayet etmiştir.

Bu vaziyetten mülhem olarak tanzim ettiğim bu kanun teklifimi bariz bir ihtiyaca cevap vermek gibi, amelî bir faydası olacağı mülâhazasile takdim ediyorum. Teklifim, yukarıda arzettiğim ihtiyacın tedbirlerini iki kısımda mütalea etmektedir. Birincisi doğrudan doğruya İera Vekilleri Heyetini teşkil eden vekâletlerde bir genişlik, bir çoğalma imkânını temin etmektedir.

İkincisi - İttisa imkânı tabiatile mahdud olan Hükümet Heyetinin, kabinenin yeni idare ve ihtiyaçlarına bunalmadan kifayet edecek hale konulmasına yarayan ikinci derecede siyasî bir teşkilât ile çare bulmaktır. Teklifimin istihdaf ettiği parlâmentaire müsteşarlıklar teşkili bu mülâhazadan doğmuştur.

Böyle bir teklifi hazırlarken ilk düşünülecek nokta bu teşkilâtın ihdası bir «Constitutionnel» teşkilâtı esasıye meselesi olup olmadıdır.

Bu hizmetin bizde tamamen yeni bir vazife olduğu ve teşkilâtı esasıye kanununun bu hususta sakit olması bakımından bunun bir teşkilâtı esasıyeden ziyade hususî bir kanun mevzuu olması düşünülebilirse de esasî kanunun, kabinenin seçim tarzına teallük eden 44 neü, mezun ve mazur olan vekile diğer bir vekilin niyabeti hükmünü taşıyan 49 neü ve mesuliyet ve ceza bahislerini ihtiva eden 50 neü maddelerine siyasî müsteşarların da ilâvesi suretile yapılan tadilât bir teşkilâtı esasıye mevzuuna sevkemiş olduğundan teklifin bu noktadan mütaleası icab etmektedir.

Teklifin maddelerinde daima ve mümkün olduğu kadar elâstikiyet «Souplesse» esasına uygun ve siyasî müsteşarların vekillerle tam bir ahenk içinde mesai arkadaşlığı yapmaları lüzum ve zarureti, manasız fikir ihtilâflarından ve istirkab tezahürlerinden mümkün olduğu kadar teşkilâtı korumak düşüncesi göz önünde tutulmuştur.

Devlet, millet işlerinin intizam ve süratle yürütülmesi hususunda siyasî vazife ve mesuliyet almış olan vekil arkadaşlarımıza faydalı ve emin mesai arkadaşları terfik etmek teklifimin esas hedef ve gayesidir.

Evveleminde Teşkilâtı esasıye encümenine havalesi ricasıle sonsuz saygılarımı sunarım.

Trabzon mesubu

Hasan Saka

Teşkilâtı esasıye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Teşkilâtı esasıye encümeni

Karar No. 3

Esas No. 2/46

4 - II - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Devlet dairelerinin vekâletlere tefriki ve siyasi müsteşarlıklar teşkili hakkında Trabzon mebusu Hasan Saka tarafından verilip encümenimize havale buyurulan kanun lâiyhası teklif sahibinin huzurile encümenimizde tetkik olundu ve icabı düşünöldü.

Medeniyet dünyası, terakki alanında baş döndürücü bir hızla ilerlerken Türkiye Devleti, Cümhuriyet rejimi içinde vâsıl olduğu bu gün kü mesut netice ve tekemmül derecesile iktifa edememesi ve az zamanda çok ve büyük işleri başararak hayatın akışına muvazi bir yol takip etmesi icab edib bu itibarla memleketin her bakımından terakki ve inkişafı karşısında iş faaliyetleri gündün güne artan ve bu günkü ihtiyacı bile pek güçlölkle karşılayan Devlet daire ve teşkilâtının tevessüüne katı lüzum ve ihtiyaç görölmektedir.

Halen bir vekâletin şahsiyeti maneviyesinde igtima ettirilen mütenevvi vazâifin yarın tahakkuk edecek her hangi bir lüzum ve ihtiyaç karşısında iki ve hatta üç vekâlete ayrılması ve her dairenin başına mesul ve siyasi bir Devlet adamının getirilmesi veya göröşülecek işlerde rey ve mutalealarından istifade edilecek zevatın Heyeti vekile azası meyanında bulundurulmaları memleketin yüksek menfaatlerine uygun göröldüğü takdirde bu genişleme mecburiyetinin tahakkuk ettirilebilmesi için bu salâhiyetin, Devletin bütün siyasi ve idari mesuliyetini elinde bulundurmakta olan Başvekile verilmesi çok yerinde bulunmuş olduğu gibi Teşkilâtı esasıye kanunumuzda da vekâletlerin adedi zikrütasrih edilmiş olmasına ve mezkûr kanunun 48 nei maddesinde ise bunun ayrı bir kanunla tayin edileceği tasrih edilmiş bulunmasına binaen teklifi kanunide irae edilen bu genişleme, ana kanunu-

muzun bu bapta emrine de mugayir görölmemiştir.

Siyasi müsteşarların teşkilâtı ve bunların seçim vaziyetleri, Teşkilâtı esasıye kanunumuzda ahiren vaki değışiklik ile taayyün etmiş olmasına göre teklifi kanununun buna dair olan üçüncü ve dördüncü ve sekizinci maddeleri kaldırılmış ve bu itibarla kanunun başlığı Devlet dairelerinin vekâletlere tefriki ve siyasi müsteşarların vazife ve salâhiyetlerini gösteren kanun lâiyhası şekline ifrağ olunmuştur.

Ve kezalik teklifi kanunide; İcra Vekilleri Heyeti teşkilâtında olduğu gibi siyasi müsteşarların da adedleri ve hangi vekâletlerde vazife görecekleri ve İcra Vekilleri içtimalarına iştirak şekilleri kezalik Başvekilin reyü tensibine bırakılması ve siyasi müsteşarlara tevdi olunacak muayyen işlerdeki şahsi mesuliyetlerinden maada gerek iş aldıkları vekâletlerde ve gerek Büyük Millet Meclisinde vekiller namına göreceği işleri ve bu vazifelerin hudud ve derece ve nevilerinin İcra Vekilleri Heyetince çökarılacak ayrıca bir kararname ile tayini ve nihayet vazifelerinden ayrılmaları şekillerini gösteren maddeleri encümenimizce de muvafık görölmüş olmakla bu bapta tanzim kılınan mazbata ve kanun lâiyhası Bütçe encümenine havale buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Teş. E. E. Reisi	M. M.	Kâtib
Sivas	Manisa	Tokad
Ş. Günaltay	K. Ozer	R. Erişken
Kütahya	Denizli	Kastamonu
R. Peker	N. A. Küçükaka	Dr. T. Arslan
Eskişehir	Aydın	Seyhan
Ziya Özer	T. San	H. Uran

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
Mazbata No. 61
Esas No. 2/46

Yüksek Reisliğe

Devlet dairelerinin vekâletlere tefriki ve siyasi müsteşarlıklar hakkında Trabzon mebusu Hasan Sakanın kanunî teklifi Teşkilâtı esasiye encümeninin mazbatasile birlikte encümenimize verilmiş olmakla teklif sahibi hazır olduğu halde okundu ve konuşuldu .

Teklif olunan lâyiha esbabı mucibesine nazaran encümenimizce Teşkilâtı esasiye encümeninin tadili dairesinde kabul edilmiştir. Umumî heyetin tasvibine konulmak üzere Yüksek Reisliğe sunuldu .

Reis vekili	M. M.	Kâtib
Isparta	Trabzon	İstanbul
<i>Mükerrem Ünsal</i>	<i>Sırrı Day</i>	<i>F. Öymen</i>

Balıkesir	Çorum	Diyarbakir
<i>E. Adakan</i>	<i>M. Cantekin</i>	<i>Rüştü Bekit</i>
Gümüşane	İzmir	İzmir
<i>D. Sakarya</i>	<i>H. Çakır</i>	<i>K. İnang</i>
Kastamonu	Malatya	Malatya
<i>T. Çoşkan</i>	<i>M. Öker</i>	<i>O. Taner</i>
Manisa	Maraş	Mardin
<i>T. Türkoğlu</i>	<i>A. Tiridoğlu</i>	<i>R. Erten</i>
Muş	Muş	Ordu
<i>Şevki Çiloğlu</i>	<i>Ş. Ataman</i>	<i>H. Yalman</i>
Sivas	Sivas	Yozgad
<i>R. Başara</i>	<i>Remzi Çiner</i>	<i>S. İçöz</i>

TRABZON MEBUSU HASAN SAKANIN
TEKLİFİ

Devlet dairelerinin vekâletlere tefriki ve siyasi müsteşarlıklar hakkında kanun teklifi

Vekâletler : Kabine

I

MADDE 1 — Devlet daireleri, biri Başvekâlet olmak ve adedleri on ikiden az ve on altıdan fazla olmamak üzere vekâletlere ayrılır. « Devlet vekili » denilen vekâletsiz vekiller de bu âdada dahildir.

MADDE 2 — İcra Vekilleri Heyetinin kaç vekâletten tereküb edeceği, her kabine teşkilinde Başvekil tarafından gösterilen ve Cümhur Reisinin tasdikına iktiran eden kabine azasına göre taayyün eder.

II

Siyasî müsteşarlar

MADDE 3 — Vekâlet işlerinde, vekillere yardımcı bir vazife görmek üzere, siyasi müsteşarlıklar teşkil olunmuştur.

MADDE 4 — Siyasi müsteşarlar, Büyük Millet Meclisi azası arasından, Başvekil tarafından seçilirler. Memuriyetleri Başvekilin arzı ve Cümhur Reisinin tasdikile tamam olur.

MADDE 5 — Siyasi müsteşarların adedini ve hangi vekâlet işlerinde vazife göreceklerini Başvekil tayin eder ve kararnamesi ona göre tanzim ve tasdik olunur. Lüzumuna göre bir vekâlet için birden fazla siyasi müsteşar seçilebilir.

MADDE 6 — Siyasi müsteşarların İcra Vekilleri Heyetinin içtimama iştiraki Başvekilin davetile olur. Vekiller Heyetinde reyleri istişaridir.

MADDE 7 — Siyasi müsteşarlar, gerek Başvekilin ve gerek buldukları vekâlet vekillerinin kendilerine tevdi ettikleri muayyen işlerden dolayı şahsî mesuliyet yüklenmiş olurlar.

TEŞKİLÂTI ESASİYE ENCÜMENİNİN
DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet dairelerinin vekâletlere tefriki ve siyasi müsteşarlıklar hakkında kanun teklifi

I

Vekâletler : Kabine

MADDE 1 — Devlet daireleri, biri Başvekâlet olmak ve adedleri on ikiden az ve on altıdan fazla olmamak üzere vekâletlere ayrılır. «Devlet vekili» denilen vekâletsiz vekiller de bu âdada dahildir.

MADDE 2 — İcra Vekilleri Heyetinin kaç vekâletten tereküb edeceği, her kabine teşkilinde Başvekil tarafından gösterilen ve Cümhur Reisinin tasdikına iktiran eden kabine azasına göre taayyün eder.

II

Siyasî müsteşarlar

MADDE 3 — Siyasi müsteşarların adedini ve hangi vekâlet işlerinde vazife göreceklerini Başvekil tayin eder ve kararnamesi ona göre tanzim ve tasdik olunur. Lüzumuna göre bir vekâlet için birden fazla siyasi müsteşar seçilebilir.

MADDE 4 — Siyasi müsteşarların İcra Vekilleri Heyetinin içtimama iştiraki Başvekilin davetile olur. Vekiller Heyetinde reyleri istişaridir.

MADDE 5 — Siyasi müsteşarlar, kendilerine tevdi olunan muayyen işlerden dolayı şahsî mesuliyet yüklenmiş olurlar. Ancak bu işlerden dolayı vekillerin Büyük Millet Meclisi-

Ancak bu işlerden dolayı vekillerin Büyük Millet Meclisine karşı siyasi mesuliyetleri tamamen bakidir.

MADDE 8 — Vazife veya mazeret sebeble bir müddet için vekâlet başından ayrılan vekillere, İcra Vekilleri Heyetinden birinin vekâleti olduğu gibi, Başvekilin inhası üzerine siyasi müsteşarlardan birinin vekâlet etmesi de caizdir.

MADDE 9 — Mensub oldukları Hükûmetin toptan istifa veya ıskatile, siyasi müsteşarların vazifeleri de nihayet bulur. Ancak bir vekilin münferid istifa veya ıskatı o vekâlettaki siyasi müsteşarın da çekilmesini intaç etmez.

III

Vazife ve mesuliyet

MADDE 10 — Siyasi müsteşarların vazife ve mesuliyetleri umumî surette ve mesul vekilin direktifi dairesinde; vekâletlerin bütün işlerinde vekile yardım etmek, idaresi kendilerine verilen muayyen vekâlet hizmetleri hakkında icab eden kararları vermek, vekâletin Büyük Millet Meclisindeki işlerini vekiller namma takib ve intaç eylemek, vekillerin muhatab oldukları suallere vekil namma cevap vermekten ibarettir.

MADDE 11 — Siyasi müsteşarların onuncu maddede esasları gösterilen vazifelerinin hudud, derece ve neveleri İcra Vekilleri Heyeti tarafından ayrıca bir kararname ile tayin olunur.

MADDE 12 — Siyasi müsteşarlara mebusluk tahsisatına ilâve olarak ayda iki yüz lira tahsisat verilir.

MADDE 13 — Bu kanun hükümleri neşri tarihinden başlar.

MADDE 14 — Bu kanun hükümlerini Başvekâlet tatbika memurdur.

ne karşı siyasi mesuliyetleri tamamen bakidir.

MADDE 6 — Mensub oldukları Hükûmetin toptan istifa veya ıskatile siyasi müsteşarların vazifeleri de nihayet bulur. Ancak bir vekilin münferid istifa veya ıskatı o vekâlettaki siyasi müsteşarın da çekilmesini intaç etmez.

MADDE 7 — Siyasi müsteşarların vazifeleri umumî surette ve mesul vekilin direktifi dairesinde; vekilin bizzat yapacağı bütün işlerde vekile yardım etmek, idaresi kendilerine verilen muayyen vekâlet hizmetleri hakkında icab eden kararları vermek, vekâletin, Büyük Millet Meclisindeki işlerini vekiller namma takib ve intaç eylemek, vekillerin muhatab oldukları suallere vekil namma cevap vermekten ibarettir.

MADDE 8 — Siyasi müsteşarların yedinci maddede esasları gösterilen vazifelerinin hudud, derece ve neveleri İcra Vekilleri Heyeti tarafından ayrıca bir kararname ile tayin olunur.

MADDE 9 — Siyasi müsteşarlara mebusluk tahsisatına ilâve olarak ayda iki yüz lira tahsisat verilir.

MADDE 10 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 11 — Bu kanun hükümlerini Başvekâlet tatbika memurdur.